Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Juana Elkoroiribe Lizarralde

Bergara, Gipuzkoa (1899-1995)

Aurkibidea

Biografia

1900ean jaio zen Aldai auzoko Beitzibar-erdikoan (Berezibar). Aita bertakoa zuen eta ama Antzuolako Iturriotzekoa. Aldai auzoko Eudi (Eduegi) baserrira ezkondu zen eta bertan bizi izan zen 1995ean hil zen arte.

Zintak

BER-070

- **Proiektua**: Linua, ehuna eta artilea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Isazelaia Igartua, Jaione
- **Data**: 1994-02-17
- **Iraupena**: 47 min
- **Euskarria**: Audio Analog
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa
- **Transkribatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Jaiotetxean lihoa ereiten zuten

- **Erref**: BER-070/001
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:00

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Garia ereiten ebakitzen gogoan ditu, baina lihoa ez. Liho-soroak bai ditu gogoan, eta trangatzen ere ibilia da, Berezibarren.

Transkripzioa
-Haura liñua ebagi eta gero liñapotzuan (egosi) eitten zan?
-Egosi edo beratzen eukitzen zan. Beratzen. (...) Hemen trangak izaten zien, hoxe bittartia...
-Hemen ikusitta akordauko za. Zu ezaututa zare, ezautu ziñuan, soluan be bai?
-Soluan, bai, ebaitzen be bai tta.
-Zer eitten zan, ebagi?
-Igeteixakin ebagi. Bueno, bestela trillatzeko izeten zan ba, segiakin ebaitta edo ieteixakin eskutakara bi, eskua betian ebaitzen zan eta eta bi osatzen zanian ba bi harek, bueno laga eitten zan ebaitta, e, baiña gero lotzaillia atzetik...
-Baiña liñua?
-Liñua trangetan-da, trangatzen-da zertuta nao baiña eraitten ez, eraitteko kontuik eztaukat.
-Eta ikusitta zare souan eraindda?
-Bai. Ikusitta bai.
-Eta akordatzen za zelakua zan?
-Lila kolore antzeko lora batekin izaten zan.
-Eta nun ezagutu ziñuan ereindda. Hemen be bai?
-Hemengua eztakit. Hemen be eingo zan. Ni Beitzibarkua naiz izetez da.

2. Trangatzen eta kardatzen

- **Erref**: BER-070/003
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:03:00. **Bukatu**: 00:05:01

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Trangatzen gaineko azala kentzen zitzaion lihoari. Gero kardatu eta jotzeko gertu egoten zen.

Transkripzioa
-Zu Beitzibarren jaixua za. Hor ezautu ziñuan liñua ereinda?
-Ereindda bai, baiña nik umetako edo gaztetako, eztaukat nik haren aparteko zerik, baiña ereitten zana eta gero jo be bai. Trangak izeten zien.
-Eta zu zenbat urtekin akordatzen za hori zala?
-Eztakit ba nik. (...). Lehentxuao. Zenbat eukiko giñuzen ba artian,e. Horretan-da liñua erein-da eitten bai baiña harek joten eta trangatzen be ibilitta nao ni.
-Trangatzia zuek eitten ziñuen? Emakumiak ala gizakumiak?
-Trangatzia ba haura bittartian sartzen zan eta dra-dra-dra. Kentzen jakon azala gaiñekua eta gero ba barruan harixa edo zera geratzen zan haura trangauta.
-Ze akordu daukazu, lan asko zeukan harek?
-Hoixe lana. Harek zertuta gero be zerian pasatzen zank geratzen jakon zarraparrak kentzeko. Gero beste holako karda zer batzuk izeten zien.
-Kardia.
-Iltzeduna. Eta harek zela zeukan izena?
-Kardia, bai. Kardau eta gero lotuta ipiñi eta gero joteko edo makinan edo. Guk gure denporan, gero makinak izen zien baiña ez. (...) Trillua, haura bata eta bestia igualak die. Lasto iguala, antzekua eta, antzekuak.

3. Ehuna Garraztegitxon egiten zuten

- **Erref**: BER-070/005
- **Iraupena**: 0:03:41. **Hasi**: 00:05:30. **Bukatu**: 00:09:11

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Ehuna Angiozarren egiten zuten. Gero izarak etxean egiteko. Ehuna kana erdiko edo kanako neurrian egiten zuten. Angiozarko Garraztegitxon egiten zuten ehuna. Juana gaztea zela utzi zioten lihoa ereiteari. Liho putzuak gogoan dituzte familiakoek.

Transkripzioa
-Orduan erropia dana harizkua?
-Ez, bueno. Izarak eta be ba etxian einddako zerak eta. Gero ba ehuna. Garraztein be, Garrazteitxon ehuna, harixa eitten eben, eitten zan, eta handik norberak ein izarak eta holakuak. Angiozarren be eitten zan ehunezko izaria, ehuna harek izeten zien.
-Zuek zer eitten ziñuen, harixa eruan hara Angiozarrera? Hara eruan...
-Ez. Eitten zan trangau-edo eta han eitte eben harixa eiñ.
-Ehuna.
-Ehuna eitteko, gero etxian ein bihar bestelakuok. Ahaztu ein jat neri.
-Ehuna eingo eben eta gero izarak eta etxian. Han eingo eben makinan ehuna.
-Bai, Garraztein, Garrazteitxon. Ehungillia. Kanaerdikuak eta. Algaiñian izarok eta.
-Eta ze eitten zan, kanaerdikua ala kanakua?

-Kanaerdikuak eta kanakuak, danak.
-Bixak eitten zien. Izena akordatzen za euliana?
-Ez. Ezautu bai eitten giñuzen; enaiz akordatzen oiñ.
-Zein lekutan?
-Garrazteitxo.
-Partaittin?
-Ez, ez. (Garrazteitxo Partaittiko kamiñuan azpikaldetik.).
-Angiozarren, len mezetara be hara joaten giñan-da, obligaziñua izeten zan, mendittik danok lasto-argixekin eta goizeko seiretako mezetara.
-Liñapotzua bazan ba. Liñua beratzen egongo zan ba.
(…)
-Potzuko goraberarik eztakit.
-Hori galdu zan orduan neskatillia ziñala.
(…)
-Liñapotzua Beitzibarren be egongo zan. Akordatzen za nun zeuan? Han gora junda?
-Gora junda. Liñapotzua ta esaten zien-da. Neri be ahaztuta, Jesus!
-Uztarrixak eitteko egurrak be liñapotzuan sartuta egoten ziena.

4. Lixiba egiten

- **Erref**: BER-070/007
- **Iraupena**: 0:04:40. **Hasi**: 00:10:38. **Bukatu**: 00:15:18

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Lixiba nola egiten zuten azaltzen digu. Pagoaren omen zen lixibarako sutautsik onena.

Transkripzioa
(…)
-Alkatona ezkiñetan eitten jakuen ohazalei.
-Zer zan hori?
-Oin bordaua esaten dan moduan, eskuan eindda, kruzetan edo, zerian da. Alkatona esaten jakon.
-Eta zerakin akordatzen za, lixibiakin?
Tiñakuak izeten zien eta lixiaskia ura handik tiñakotik zertzen zan, jaboia emunda, jabondu. Lehen mahixak ero, lixibia jabontzeko mahixak izeten zien-da. Jabondu eta gero egosi edo, ur beruakin, askia behian eta tiñakuoi edo barrikioi epeldu ura ta bota jabon-ura edo zera ta egosi.
-Hautsakin eitten zan?
-Hautsa bai, haustrapua gaiñian ipintten jakon, sutako hautsan trapua. Elauntza ero usaiña botatzeko zerak, harek be egosten zien harekin da.
-Usaiña ederra.
-Egosi-usaiña ta. Usaiñ edarra etaratzen eben. Elauntza izeten zan botatzen jakona. Egosi eitten zan, egosi lixibia.
-Sutako hautsa akordatzen za?
-Haustropuak izaten zien gaiñian.
-(…)
-Ze hauts izeten zan, edozeiñ egur klase?
- Onena pagua. Gure denporan piñu tratuik etzeuan.
-Gaztaiñiana?
-Gaztaiñiana zera geratzen zan, ordinarixuauaa, tintia edo.

-Horrekin akordatzen za?
-Bai, bai.
-Gaztaiñiana eta etzala ona.
-Tintia edo. Kolore...
-Kolore eskaxaua.
-Pagua onena, zeraua..
(...)
-Lixiba-mahixa esaten jakon, jabontzeko be aparteko zera dabela ta, urandako ipiñi behian jabon-ura hartzeko zera ta, eta han jabontzen dabillenian eta, eta gero atzera bera egosi, berotu edo epeldu eiñ eta.

5. Arropak lehortzen

- **Erref**: BER-070/008
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:15:18. **Bukatu**: 00:17:16

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Arropak belarraren gainean zabaltzen ziren lehortzeko. Orbanak nola kentzen zituzten. Zorriak ba omen zeuden Juanaren gaztaroan.

Transkripzioa
(...)
-Erropia nun zabaltzen zan. Oingo moduan esegi eitten zan?
-Esegi eitten zan. Oingo moduko zerik etzan egongo baiña antzera.
(...)
-Kolore zurixa eingo jakon?
-Behintzat ez zan egongo arkakuxuik eta. Zorrixak eta izeten zien, e.
-Lehenao be bai, zuek gaztetxuak ziñatela be izeten zien zorrixak?
-Zorrixak? Hoixe.
-Orduan zaharrak die zorrixak, ezta, antziñakuak.
-Zorrixak eta arkakusuak galdu zien, oiñ eztao.
-Keba, oindiokan bai. Sarri-sarri bialtzen dabe ikastolatik be begiratzeko. Oindio be badia zorrixak baztarretan.
-Lehenao bartzak ille ezkiñetan be danak. Buruko illetan da be. (Umeari) Jesus, jangoikuak bedeinkatu zaittela, potolatxo-potolatxua zare.
-Bizkorra izango da hori, ondo bada.
-Hala izan daixela. Gure begixak eztaixela kalteik egin da.

6. Azaoak, ziriak eta liho ura

- **Erref**: BER-070/010
- **Iraupena**: 0:03:48. **Hasi**: 00:17:51. **Bukatu**: 00:21:39

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Ziri batekin lagunduta lotzen ziren azaoak. Lihoa liho-harrian jotzen zen mazoaz. Liho haziaren ura katarroa sendatzeko erabiltzen zuten.

Transkripzioa
-Sorta honi zela esaten jatzuen?
(…)
-Sortia, azaua.
(…)
-Ze eitten zan, lotu?
-Holaxe hartu eskutadatxo bat edo, dozena bat zer edo, buelta emun eta (…) Zirixak be izeten zien alde baten kakutxua eukenak, hartu alde batetik eta buelta.
-Zirixak izeten zien?
-Zirixak, egurrezkuak. Harek buelta emonda emon haura sartzeko eskuakin baiño zerago ta harekin alderdi hartu ta ra!, tiratu ta…
-Zirixorregaz?
-(…)
-Akordatzen za honekin, harri honekin?
-Liñarrixa.
-Hemen ataixan egoten zan.
-Iñor etorrenian be haren gaiñian, beti baten bat haren gaiñian jarritta egoten zan.
Liñarrixa.
(…)
-Eta hor liñarrixan zer eiten jakon ba liñuai?
-Liñua joteko.
-Lan horrekin akordatzen za?
-Asko ez. Liñua ta jartzen zan eta trangak izeten zien, hola kanala daukan egurra, harek trangak eta harekin hartu ta trauska-trauska-trauska kentzen jakuen azala ta.
-Zerekin joten zan, holako mazon batekin edo?
-Mazo batekin (…)
-Liñuak hazixa be bazeukan. Hazixa apartatzen jakon?
-Garixan moduan antzerakua izaten zan liñuana be ta.
-Liñazixa?
-Liñazixa katarruandako eta haren ura ona izeten zan.
-Katarruandako erabiltzen ziñuen?
-Ahaztu ein jat neri.

7. Liho hazia

- **Erref**: BER-070/012
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:25:58. **Bukatu**: 00:29:22

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Baserriko lan guztiak ziren neketsuak. Goruetan nola egiten zuen azaltzen du. "Hariketia eta neketia". Liho hazia etxekoa ereiten zuten. Hazi horrek egosita katarroa sendatzeko hartzen zuten.

Transkripzioa
-Trangak, horrek kanala holaxe eukiko dau, soltau eitten jakon liñuorri azaloi eta harixa geratu.
-Hori soltauta gero hari, harixa eitteko hari zela deitzen jakon?
-Liñua egoten zan han da, kerrua. Hari soltatzen jakona izaten zan kerruoi

edo zeroi.
-Eta azalai zela?
-Hoixe ba, kerrua. Ahaztuta.
(…)
-Trangak esaten jakuen, trangetia. Liñarrixa ta, tranga-harrixa ta. Trangetia, olgetia, neketia. Neketia eta bestia olgetia. Goruetan be eitten giñuan da. Goruan lotuta, ardatzian sartuta.
- (…)
-Goruetia olgetia eta arilketia neketia. -Goruetia olgetia, arilketia neketia Holakuak, eseerak holakotxiak.
-Zer zan, lan astuna?
-Izengo zan, nik eztakit nik. Erosoik baeuan ba ezer? Dana zan neketia. Lan guztia. Laixa, laixia, lurretia. Jesus!, makiña bat bizkarka, muga barrenetik guenera lurra jasotzen, lur-banastia hartu bixkarrian eta.
-Goruetia zer zan, ama? Hola txabillan lana eittia bezelakua?
-Goruan batzen zan, gorua izeten zan egur bat bat.
-Makiltxo bat.
-Bai. Soltau zerakin eta han holako puxika moduko bat behian eindda, han batzen zan kerrua, eta gero gorua eta ardatza, ardatza esaten jakon bihurtutzeko harixoi eitten. (…) Goruetia olgetia ta arilketia neketia ta.
-Goruetan zela eitten zan, bakoitza bere etxian ala bildu eitten ziñaten?
-Bakoitza bere etxian be bai tta gero alkarrengana juntauta be eitten zien, bakoitza bereko goruekin, gerrixan sartu kertena-ta. Goruoi, goru-txapela sartzen jakon.
-Horrek danak Beitzibarren dare.
-Gorutia zanian juntatzen ziñaten baserrin baten?
-Noiz edo noiz alkarrekin juntatzeko zer bat bai, baiña bestela bakoitza bere aldetik goruetia ta. Angiozarren Garrazteixon ehunoi ihoten zan. Harekin kanaerdikua edo kanakua edo zela deitzen jakuen, ehunoi eitten zan.
(…)
-Zu gorutan eindda zare?
-Bai.
-Artilliakin ala liñuan harixakin?
-Liñuakin. Artilliakin ba galtzagiñerako txabillan edo.
-Liñazixa ze eitten ziñuen, apartau eta gorde?
-Katarruandako be liñazixa egosi tta haren ura…
-Etxekua izaten hazixa, etxian hartutako liñuana?
-Jeneralian bai. Ahaztuta be nago ni, urtiak be badia…

8. Arreoa gurdi dotorean

- **Erref**: BER-070/014
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:40:48. **Bukatu**: 00:44:12

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Gurdia ondo apaintzen zuten arreoa eramateko. Izara, alkandora, goru makina eta abar eramaten zituzten emaztegaiak ezkontzera zihoan etxera.

Transkripzioa
-Arriua ze izeten zan?

(…)
-Arriuoi makiña bat bider ikusitta gare. Honenbeste izarak eta. (…) Arriua botatzen. Honenbeste, hasaura bat eta bi tta; izarak honenbeste ta. Kamixak hainbeste ta, bestia ta. Beste bat soiñian eukiko dau. Ikusi ein bihako jako daukan edo ez. Hurrengo beste batek. Ikusi ein bihako da daukan ala ez. Broman pasau holaxe.
-Beste bat aldian ibilliko dau ta. Horrek izengo zien txistiak.
-Zuk zeuk ekarri ziñuan arriua?
-Arriua edo.
-Lehen antziñan eitten zan moduan burdixakin da.
-Burdixakin makilan goruan ipinitta, kerrua batuta goruan, goenkaldian partikako zerian, goruetako bere ardatza ta zerakin, (…) bestian sartuta ta arriuoi egoten zan. Burdixa berriz irrintzariakin soiñua juaz ipiñi jaboia edo, intxaurran eztakit zer, zeozer irrintzia etaratzekua, riiin!, soiñua arriuakin. Irixen aurrian beste bat eta atzian goruakin eta andria edo zera, goruetako makilliakin gertu. Gorua izeten zan.
-Han bistan joaten bazan, dotoria nahi izango zan?
-Jantzitta ohia edo, jantzittako moduan, eta partikan puntan gorua ta. Aurrekaldian goru-txapelakin eta danakin ipinitta goruoi tta. Burdixoi irrintzia juaz da. Karreterua halaxe jantzitta, dotore jantzitta, bere brusa edo zerakin da, basarrittar edo baiña dotore; orduan tokatzen zan moduan dotore. Oin traje bestelakuakin jentia ibiltten dan moduan, jaiko amantala eta asteko amantala, astegunerako maunezko edo bestelakua eta pallekazko festoiekin eta amantalak erabiltzen giñuzen, jaiko amantalak.
-Harizkuak?
-Telia igual baiña festoiak ipinitta ta.
-Zeuk eindda.
-Etxian eindda be bai tta makiñan be bai tta. Amantalak pallekazkuak, jaiko amantalak eta bestela maunezkuak. Maunezkuak berriz amaatala haundixa izeten zan, holako formarik eta barekua. Amantala.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-31

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com